

Висновок
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації «Військово-патріотичне виховання старшокласників
у системі освіти України (перша чверть ХХІ ст.)»
Ковби Миколи Вікторовича, що подається на здобуття
наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертації

Аналізуючи сучасну наукову літературу, присвячену даній проблемі, слід відзначити, що проблема військово-патріотичного виховання старшокласників є одним із інструментів зміцнення національної безпеки, вкрай актуальною для сучасної України з кількох причин: історичний контекст і сучасні виклики (російсько-українська війна підкреслила важливість національної свідомості, патріотизму та готовності захищати свою країну; Україна має багату історію боротьби за незалежність, що вимагає глибокого розуміння і шанування; захист державного суверенітету); соціальний контекст і потреби суспільства (формування громадянської позиції; збереження національної ідентичності; профілактика деструктивних явищ); освітній контекст і завдання школи (реалізація державної політики; розвиток особистості, формування її моральних цінностей, підготовка до майбутнього).

Актуальність теми обумовлена необхідністю зміцнити національну безпеку, сформувати покоління патріотичних громадян, зберегти історичну пам'ять, протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, реалізувати державну політику в галузі освіти. За цих умов виникла нагальна необхідність посилення військово-патріотичного виховання громадян України, передусім ця робота важлива серед старшокласників у системі освіти України. Зміцнення боєздатності безпеки й оборони безпосередньо залежить від військово-патріотичного виховання усіх категорій молоді, зокрема старшокласників.

В умовах сьогодення спостерігається значне зниження рівня патріотичної та військово-патріотичної свідомості серед молоді. Це зумовлено як об'єктивними труднощами перехідного періоду та соціально-економічними проблемами, так і недостатнім рівнем військово-патріотичного виховання, особливо серед учнівської молоді. Складні й постійно змінні умови, в яких здійснюється реформування освіти, потребують нових підходів до військово-патріотичного виховання молоді, у тому числі старшокласників у системі освіти України. Збройна агресія російської федерації проти України виявила низку актуальних питань, пов'язаних із військово-патріотичним вихованням молоді, зокрема готовністю громадян України до виконання свого конституційного обов'язку – захисту незалежності та територіальної цілісності держави, любові й відданості своїй державі. Це значно посилює роль людського фактора, морально-психологічного стану старшокласників та суспільства в цілому.

Дослідження даної теми дозволило розробити ефективні методи і програми військово-патріотичного виховання, адаптовані до сучасних умов і потреб українського суспільства. Це обумовлює високу актуальність теми дисертаційної роботи Ковби М.В.

Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри.

Проведене Ковбою М.В. дослідження є складником науково-дослідницької роботи кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка «Українська освіта у контексті європейських інтеграційних процесів» (державний реєстраційний номер 0117U005400), «Тенденції розвитку освіти в кризових умовах: історія, теорія і практика» (державний реєстраційний номер 0123U100619). У рамках цих наукових тем автором було розроблено зміст та педагогічний інструментарій та методики військово-патріотичного виховання старшокласників у системі освіти України.

Особиста участь автора в одержанні наукових та практичних результатів, що викладені в дисертаційній роботі.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Науковий керівник – д. пед. н., професор Чепіль М.М.

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на плагіат, рецензенти дійшли висновку, що дисертаційна робота Ковби М.В. є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Усі публікації автора за темою дисертації є одноосібними.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій

Наукові положення і висновки є достовірними та обґрунтованими, оскільки вони підтверджуються фактичними даними, добре узгоджуються з теоретичними положеннями, перевірені за результатами апробації на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Обґрунтованість і достовірність одержаних дисертантом результатів забезпечена опрацюванням ним численних наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених з досліджуваної проблематики, нормативних документів (Укази Президента України, накази Міністерства оборони України, Директиви Міністра освіти України тощо), матеріалів періодичної преси («Український історичний журнал», «Освіта України», «Військово-історичний меридіан», «Наука і оборона», «Світ виховання» тощо), електронних платформ («На урок», «Освітологія» тощо), а також комплексним застосуванням методів наукового пізнання.

Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає у тому, що:

– *вперше здійснено комплексне історико-педагогічне дослідження військово-патріотичного виховання старшокласників у системі освіти України (перша чверть ХХІ ст.) й актуалізовано ідеї, що можуть сприяти підвищенню ефективності виховної роботи старшокласників у ЗЗСО; обґрунтовано і розроблено авторську періодизацію військово-патріотичного виховання старшокласників упродовж 2002–2024 рр. та визначено тенденції на кожному з виокремлених етапів: I етап (2002–2014) – період інформаційних змін та підходів до теоретичної бази військово-патріотичного виховання старшокласників у системі освіти України; II етап (2014–2022) – активізація та спрямування військово-патріотичного виховання старшокласників на захист власної держави; III етап (2022–2024) – розвиток військово-патріотичного виховання в умовах активної фази російсько-української війни та інтеграція військових цінностей у систему патріотичного виховання молоді; досліджено зміст, форми, методи й засоби військово-патріотичного виховання старшокласників в урочній, позаурочній, позакласній та позашкільній діяльності упродовж досліджуваного періоду; визначено тенденції військово-патріотичного виховання старшокласників у системі освіти України на сучасному етапі;*

– *уточнено наукові уявлення про поняттєво-категорійний апарат з проблеми військово-патріотичного виховання старшокласників;*

– *подальшого розвитку набула генеза історико-педагогічних досліджень з питань військово-патріотичного виховання старшокласників у системі освіти України.*

Теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Використання результатів роботи.

Наукові положення, висновки та рекомендації, наведені у дисертації, мають теоретичну та наукову цінність. Отримані здобувачем результати є вагомим внеском до існуючих підходів та педагогічного інструментарію військово-патріотичного виховання старшокласників. До основних наукових результатів проведеного дослідження слід віднести наступні:

– *обґрунтовану авторську періодизацію військово-патріотичного виховання старшокласників упродовж 2002–2024 рр. та визначені тенденції на кожному з виокремлених етапів, зміст, форми, методи й засоби військово-патріотичного виховання старшокласників у системі освіти України в урочній, позаурочній, позакласній та позашкільній діяльності упродовж досліджуваного періоду;*

– *розроблений та апробований авторський вибіркового курс «Військово-патріотичне виховання молоді в контексті геополітичних змін» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, який має на меті формування теоретичних засад та практичних аспектів військово-патріотичного виховання молоді в умовах сучасних геополітичних трансформацій, розвиток критичного мислення*

та аналітичних компетентностей для ефективної реалізації виховних стратегій в контексті національної безпеки України;

– створену концепцію сайту «PatriotHub» – освітнього блогу, в основі якого інтерактивне та онлайн-навчання, спрямоване на засвоєння основ військово-патріотичного виховання шляхом надання доступу до інформації швидкого пошуку необхідного;

– укладені рекомендації для здобувачів освіти (учнів), учителів, батьків, адміністрації;

– підготовлений термінологічний словник з військово-патріотичного виховання для учнів та вчителів у системі освіти України.

Матеріали дисертаційного дослідження можуть використовуватися під час викладання дисциплін «Військова педагогіка», «Історія педагогіки» «Громадянське виховання» у цивільних і військових вишах, «Теорія і практика виховної роботи». Здобуті в процесі дослідження дані можуть слугувати підготовці нових праць теоретико-методологічного та методичного характеру, присвячених вивченню вітчизняного педагогічного досвіду.

Теоретичні положення, обґрунтовані в дисертаційному дослідженні, можуть бути використані як база для бакалаврських, магістерських робіт з педагогіки.

Науково-практичні розробки автора та отримані результати впроваджено в освітній процес Прикарпатського національного університету імені Василя (довідка № 01-23/327 від 24.10.2024 р.), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка № 19-3438 від 23.10.2024 р.), Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (акт від 23.10.2024 р.), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 1833 від 22.10.2024 р.), Ліцею № 1 імені Івана Франка Дрогобицької міської ради Львівської області (довідка № 01-20/3 від 31 жовтня 2024 р.).

Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації

Основний зміст роботи опубліковано у 9 наукових працях, серед яких 5 статей у наукових фахових виданнях, 4 праці, які засвідчують апробацію матеріалів дослідження.

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації ***Статті у наукових фахових виданнях України***

1. Ковба М. Особливості військово-патріотичного виховання старшокласників у країнах Європи та України (перша чверть XXI ст.). *Наукові інновації та передові технології*. Серія «Педагогіка». 2023. № 13(27). С. 696–707.

2. Kovba M. The evolution of methods to the content of military-patriotic education among high school pupils (2015–2022 years). *Гірська школа Українських Карпат*. 2023. № 28. С. 57–62.

3. Ковба М. Зміст військово-патріотичного виховання старшокласників (перша чверть XXI ст.). *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 68. Т.1. С. 30–33.

4. Ковба М. Операційно-діяльнісний компонент військово-патріотичного виховання старшокласників (перша чверть ХХІ ст.). *Перспективи та інновації науки*. 2024. Вип. 5(39). С. 257–267.

5. Ковба М. Методи і форми військово-патріотичного виховання старшокласників (перша чверть ХХІ ст.). *Педагогічний альманах*. 2024. № 55. С. 278–284.

Опубліковані праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Ковба М. Сутність поняття «патріотичне виховання». *Eurasian scientific discussions. Proceedings of the 3rd International scientific and practical conference*. Barca Academy Publishing. Barcelona, Spain. 2022. P. 121–125.

7. Ковба М. Мета патріотичного виховання. *Пріоритетні напрями модернізації освіти: досвід, реалії, перспективи*: збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції (Дрогобич, 7–8 квітня 2022 року) / за ред. М. Чепіль, А. Федорович. Дрогобич: РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2022. С. 22–24.

8. Ковба М. Патріотичне виховання молоді та підготовка юнаків до служби в Збройних силах України. *Розвиток освіти в кризових умовах: історія, теорія, практика*: збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції (Дрогобич, 27–28 квітня 2023 року) / за ред. Т. Пантук, І. Паласевич, А. Федорович. Дрогобич: ДДПУ ім. І. Франка, 2023. С. 122–125.

9. Ковба М. Військово-патріотичне виховання старшокласників: виклики сьогодення. *Modern problems of science, education and society*. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference. SPC “Sci-conf.com.ua”. Kyiv, Ukraine. 2024. Pp. 562–565.

Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Текст дисертації містить 10 рисунків, 8 таблиць. У списку використаних джерел зазначено 351 найменування, з яких 16 – іноземними мовами. Дисертація містить 18 додатків, викладених на 73 сторінках.

Структура роботи та її оформлення відповідають вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

У ході обговорення дисертації до неї не було висунуто зауважень щодо самої суті роботи.

Загальний висновок

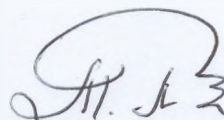
Дисертаційна робота Ковби Миколи Вікторовича на тему «Військово-патріотичне виховання старшокласників у системі освіти України (перша чверть ХХІ ст.)» є завершеним, оригінальним, самостійним науковим дослідженням, що висвітлює актуальну тему і має вагоме теоретичне і практичне значення. Дослідження виконане здобувачем особисто, отримані результати свідчать про достатній рівень наукової підготовки автора. Ковбою М.В. зроблено значний науковий внесок у вирішення питань, які мають

важливе значення для педагогічної науки і практики. Дослідження містить обґрунтовані і достовірні висновки та пропозиції. За змістом та оформленням робота відповідає встановленим вимогам.

Представлена дисертаційна робота Ковби М.В. відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Дисертаційна робота Ковби Миколи Вікторовича на тему «Військово-патріотичне виховання старшокласників у системі освіти України (перша чверть ХХІ ст.)» рекомендується до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Голова засідання наукового семінару,
завідувач кафедри загальної педагогіки та
дошкільної освіти, д. пед. н., професор

Тетяна ПАНТЮК

